

no VIII. anno 1631. multa emendatio facta est in Breviario, & maxime quoad Hymnos ad mensuram poeticam, & quia illos e memoria recitari assuetum erat, ideo hodie etiam multae religiones, ac Ecclesiastici juxta morem antiquum recitant, & canunt; & licet emendatio in Hymnis juxta regulas artis optima sit, tamen ipsa consuetudine adstipulante, antiqua recitatio jucundior sono videtur.

An D. Hieronymus in vertenda Biblia habuisset peculiarem assistentiam Spiritus sancti?

531. Prima sententia negat talem assistentiam. Ita Adrianus lib. 4. fol. 256. Viega lib. 18. in Trident. cap. 9. Uerque Legionensis, unus disp. de vulgata, quast. 20. col. 7. Alter, quast. 4. exposit. cap. 9. Sebastianus Perez Episcop. Oxonensis, in Regulis Sacrae Scripturae regula 4. Banez 1. part. quast. 1. artic. 8. dub. 4. Diedo lib. 2. proposit. 3. & 4. in solut. argum. 1. 3. & 4. in conclus. 3. fol. 42. Bellarm. lib. 2. de Verbo Dei, cap. 11. ad argument. 2. Et utramque partem problematice defendit Secarius in Prolog. cap. 19. quast. 8. dicunt praedicti Doctores, quod non derogant aliquid auctoritati vulgatae, quod interpretes tan dum studium ac laborem potuit adhibere, ut in nullo erraverit, licet potuerit errare.

532. Secunda sententia affirmat peculiarem assistentiam Spiritus sancti in D. Hieronymo in hoc negotio, sicut communiter asseritur in versione Septuaginta. Ita Salmeiron. Prolog. 3. observ. 5. Titelman. in Apologia pro veteri interprete, Canus lib. 2. de locis, cap. 1. 4. ad argum. 6. Prado in Ezzechielis Isagoge, cap. 3. Rua controvers. 2. dub. 11. conclus. 2. Tena lib. 1. Isagoge Sacrae Scripturae Serlog. anteloc. 7. in Cant. num. 7. Nicolaus Ramos in defensione vulgatae. Dividuntur tamen hi Auctores: nam aliqui hanc assistentiam quoad singula verba concedunt; Alii solum quoad sensum sententiae, ne aliquid falsum, vel perniciosum poneretur.

533. Tertia sententia quae mihi probabilior videtur asserit in his, quae ad fidem, mores, & caetera gravioris ponderis pertinent, quod D. Hieronymus habuisset assistentiam Spiritus sancti ad perficiendam suam translationem, cum omni sinceritate, ac integritate; ac verò in rebus minoris momenti relictum esse suae humanae scientiae, ita Lahay in Prolog. ad Bibliam Max. sect. 19. cap. 5.

534. Prima pars probatur, quia Spiritus sanctus maxime assistit regimini, ac gubernationi Ecclesiae sanctae Catholicae; atque veritas, & puritas sacrae Scripturae maxime pertinet ad regimen, & gubernationem Ecclesiae; ergo peculiaris maxime fuit ei assistentia Spiritus sancti in hoc negotio. Major, & minor patenti consequentia probatur, quia si versio Septuaginta in Graecum facta est Spiritu sancto assistente; ergo etiam eodem spiritu assistente versio in latinum facta est, cum maxime esset necessaria ad totius Ecclesiae regimen, quia omnia fidei mysteria, totumque regimen Ecclesiae ab ipsa Sacra Scriptura, tanquam à fonte deducitur; ergo maxime necessarium fuit,

quod Deus talem dedisset interpretem, qui caelesti nutu duceretur, ut non erraret. Confirmatur, quia Spiritus sanctus dividit dona sua in Ecclesia singulis singula prout vult, ut dicitur 1. Cor. 3. 2.

535. Secunda pars conclusionis probatur ex proximè dictis, quia Spiritus sanctus sua charismata singulis singula dividit prout vult, quando, & quomodo vult, ac proinde non debemus ei praescribere modum, ex eo quod praesens ei adfuerit in his, quae ad fidem moralesque, & caetera, quae sunt gravioris momenti, non inde sequitur quod etiam ei Divinus spiritus adesset in his, quae sunt minoris considerationis, & Spiritus sanctus potuit adesse in his, quae sunt majoris momenti, in minoribus verò potuit eum relinquere suae eruditioni, itaut posset errare, ut se hominem agnosceret, & ita ejus translatio in multis discrepat à nostra vulgata, & est emendata; nam Haia 19. num. 17. legit nostra vulgata: Et erit terra Juda Aegypto in pavorem, D. Hieronym. legit Et erit terra Juda Aegypto in festivitatem. Ac proinde quamvis Spiritus sanctus ei fuerit assistens in rebus gravissimis, in minoribus relictus est suae eruditioni, & ideo D. Hieronymus aliquando aliqua dixit emendanda quae postea judicavit non esse emendanda, ut dixi supra, num. 528.

QUESTIO XI.

Quanta sit auctoritas nostra vulgatae post Concilium Tridentinum, ac Decreta Summorum Pontificum?

SUMMARIUM.

- 536 Decretum Concilii Tridentini, ut fundamentum totius questionis, ponitur, & n. 537.
538 Quid per authenticum intelligit Concilium
539 Pro emendatione Bibliae multi curarunt Summi Pontifices, perfecit Clemens VIII.
540 Difficultas questionis.
541 Quid in hac asserit prima sententia.
542 Quid dicat secunda sententia, & n. 543.
544 Tertia, & vera sententia explicat mentem Concilii, quod nullus propria auctoritate audeat aliquid immutare.
545 Caucela Banez in hac re.

536. Tanquam fundamentum totius questionis, quae multas difficultates involvit, & Doctores in varia placita fecit abire, proponendum est Decretum Concilii Tridentini, ut ab ipso tanquam à fonte vera intelligentia accipiantur, sic sessione 4. Sancta Synodus loquitur. Si quis libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur pro sacris, & Canonice non susceperit, anathe

anathema sit. Et paucis interjectis adjungit: insuper eadem Sacra Synodus non parum utilitatis accedere posse Ecclesiae Dei si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur Sacrorum librorum, quam pro authentica habenda sit, innoscat; statuit, & declarat, ut haec ipsa verus, & vulgata editio, quae longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus, & expositionibus, pro authentica habeatur, ut nemo eam rejicere, quovis pretextu, audeat, vel praesumat.

538. Suar. Cum Concilium dicat, ut authentica habeatur, explicat Suar. tom. de fide, disp. sect. 3. num. 10. & ait Particula, ut authentica habeatur, habet hanc vim, ut habeat infallibilem auctoritatem, & sit certa regula fidei, in omnibus qua conuenit. Ad quod adducit quandam declarationem Cardinalium die 19. Januarii anni 1576. quam etiam refert Marzilla ad sess. 4. Concilii, dum ait Nec solum periodum, solum clausulam, vel solum dictionem, aut Syllabam, potest unum admitti posse, quod repugnat huius vulgatae editioni.

Difficultas Questionis.

539. Post Decretum Concilii Tridentini animadvertentes Romani Pontifices, Pius IV. & Pius V. Sixtus V. quod aliqua in Biblia erant emendanda ductis in Urbem antiquissimis exemplaribus, convocatis viris doctissimis in Hebraeo, Graeco, Chaldaico, & tandem à multis Biblia est purificata, & correctae, & cum jam esset excusa, ut in lucem mitteretur anno 1592. sub Sixto V. summo Pontifice, animadvertens iterum idem Summus Pontifex non pauca in Sacra Biblia praevi vitio irrepsisse, quae iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem, revocandum censuit, atque decrevit, morte verò praeviente id praestare non potuit. Tamen cum electus esset ad Pontificatum Clemens VIII. Deo bene juvante, totum opus perfectum, & absolutum est; & haec editionis veteris, & vulgatae recognitio dicta est correctio Sixtina, eo quod Sixtus V. eam intenderat, ac inceperat, quamvis sub Clemente VIII. perfecta fuisset. Totum hoc quod diximus, constat ex praefatione, quae in fronte ipsius Bibliae ponitur, & incipit, In multis, magnisque.

540. Difficultas ergo est, quomodo Sacrum Concilium Tridentinum determinat, quod illa Biblia antiquae editionis, habeatur ab omnibus ut authentica, & Illustrissima sacra Congregatio disponit, quod in eo nec una syllaba, vel jota immutetur, cum praedicti summi Pontifices multa purificanda duxerunt.

541. Prima sententia affirmat Concilium definiisse editionem hanc à nullo etiam minimo verbo deviasse, interpretis ignorantia, aut malitia, quamvis incuria transcribentium aliquos naves habuerit, ac proinde in omnibus suis partibus esse Canonicam, ipsique eandem fidem in omnibus debere, ac si esset Originalis scriptura. Ita Ramos in defensione vulgatae, fol. 2. Pineda de rebus Salomonis, lib. 4. cap. 9. num. 3.

542. Secunda sententia existimat vulgatae edi-

tionis interpretem in aliquibus, quae neque ad fidem, neque ad mores pertinent halucinari potuisse sive Graecarum voce ignorantia, sive Hebraicarum equivocatione, ac proinde solum Concilium definiisse pro authentica habenda, in illis, quae pertinent ad fidem, & mores. Ita Andreas de Viega (qui Concilio interfuit) in ejusdem Concilii Commentariis, lib. 15. cap. 9. Bellarm. lib. 2. cap. 11. & ejus pro. Bellarm. pugnator ibi cap. 10. pap. 537. & 341. Didacus Payva in defensione Tridentinae fidei, lib. 4. qui Payva, & si fortiter pro vulgata pugnet, aliquos tamen errores in ea contineri non negat, Serarius alios referens in Prolog. cap. 19. quast. 11. Pindanus, lib. 2. optimo genere interpretandi, cap. 12. & lib. 3. cap. 10. & sequentibus, ubi aliqua loca nostrae vulgatae adducens emendat, differunt autem hi auctores inter se, quia quidam adducunt plura loca, alii pauciora, in quibus asserunt vulgatum Interpretem aliquantulum errasse, vel lectionem nostram corruptam esse.

Et hanc sententiam fortiter defendit Sixtus Senensis lib. 8. Biblioth. circa finem, tria assignat. Primum quia ex levibus erratis, nullum periculum in fide, & moribus imminet; Secundum, quia ne nimiae & exactae correctiones novitate fidelium aures offenderent. Tertium, ut vetustam illam editionem, quae nascentis Ecclesiae fidem educaverat, & sanctam simplicitatem, ac venerandam antiqui inter pretis venerentur.

Resolutio questionis?

544. Tertia & vera sententia media, quam veram esse puto, & altius explicandam duxi. Eam tenet Rua controvers. 2. post lib. 12. Tenas lib. 1. Isagoge, diff. 6. sect. 3. Fr. Ant. à Matre Dei Isagoge script. Praelud. 2. dub. 12. §. 3. num. 104. Asserit haec nostra sententia interim Concilii Tridentini fuisse haereticorum audaciam, ad alias versiones, ac lectiones recurrendum reprimere, & etiam aliquorum Catholicorum nimiam corrigendi licentiam cohibere, & inde quantum ad primum Concilium definit, nihil contra fidem, aut bonos mores in hac nostra vulgata editione contineri, omnibusque latinis editionibus debere anteponi, ut secunda sententia asserit. Deinde licet quoad secundum non definiat esse authenticam, quoad quaedam tenuissima, ac valde levia, prohibet tamen particularibus, ne in hac vulgata editione audeant aliquid veteres immutare, addendo, vel subtrahendo: hoc enim pertinet ad Romanum Pontificem ut universale caput totius Ecclesiae, summa vera solertia, ac diligenti indagine, ut omnia, & maxime libros sacros in sua primæva, ac originaria puritate, sinceritate, ac veritate magno examine adhibito conserventur; & si aliqua etiam minutissima notanda irreperint, universa ad pristinum statum restituere, emendare, ac corrigere; non ad particulares, sed ad caput totius Ecclesiae pertinet, ut in hac re maxime laborarunt gravissimi Romani Pontifices Pius IV. Pius V. Sixtus V. Clemens VIII. ut supra notavi in hac quast. num. 539. & maxime cum incuria Typographorum multi errores labantur. Et ideo de hac re magna commendatione

Trident.

mendationem facit sacrum Concilium Tridentinum, jubet enim scilicet. 4. Ut haec ipsa verba & vulgata editio, quam emendatissime imprimatur. Et breviter dicit, quod Concilium id tantum intendere videtur, ut nullus propria auctoritate aliquid quantumvis minimum au- deat contra vulgaram admittere, vel ponere.

545. Bannez.

Sed in re tam gravi (verbis Sapientissimi Mag. B.ñez dicam 1. part. quest. 1. art. 8. dub. 3. conclus. 6. dubium hoc versans, sic concludit) expectanda est Ecclesie Catholica censura, unde neque audeo neque debeo Ecclesie iudicium me sententia praevire. Scio sane, si ab Ecclesia inter- rogaretur, quid viva voce responderem, inie- rim tamen pio & iusto silentio me contineo. Ita Bannez, & ego, & insuper addo, quod om- nia libentissime subijcio iudicio sanctae Ro- manae Ecclesiae.

QUAESTIO XII.

An expediens, & licita sit Bibliorum translatio in quacunque lingua vulgari, & materna?

SUMMARIUM.

- 546 Refertur sententia Haereticorum, Catholica, & vera sententia tres habet partes. 548 Prima pars, non est intrinsece malum Bi- blicum in lingua vulgari transferri, & n. 549. 550 Nullo modo convenit ut Biblia sit in lingua vulgari. 551 Merito Ecclesia prohibet talem Bibliam in lingua vulgari. 552 Probatur etiam haec pars ex multis incon- venientibus, & n. 553. 554 Merito Ecclesia talem Bibliam in lingua vulgari prohibet. 555 Missa non potest dici in lingua vulgari. 556 Proponuntur, & solvuntur haereticorum fundamenta, usque ad num. 565.

546. Calvius. Lutherus.

Calvinus, Brentius, Lutherus, & alij hujus farinae nostri temporis haeretici constanter asseverant sacras Scripturas in omnium Christianorum linguas transferendas, ut ab omnibus legi valeant, nullisque etiam imperitus ab hac lectione removeatur, & omnes ad eas legendas excitant, & pueros in scho- la per sacram Bibliam in materna lingua conversam legere docent. Argumenta postea ponam.

Catholica, & vera doctrina.

547.

Dicendum est Scripturas sacras in propria, ex vernacula lingua habere ac legere, non est intrinsece malum, tamen nullo modo conve- nit, ac expedit; & ideo merito ab Ecclesia sancta est prohibitum. Ita Sixtus Senenf. lib. 4. Biblior. Marius Victorius Scholiales. D. Hieron. in Epist. ad Sophron. 134. Cassianus collat. 2. 3. & 4. Joannes de Lahay Prolog. in Bibl. Max. sect. 2. 1. cap. 1. §. dicimus ratione. Fr. Anron. à Matre Dei in Isaog. Scriptur. Pralud. 2. dub. 5. §. 2. num. 42. Conclusio tres habet partes.

Senenf. Marius. Cassian. Lahay.

Anton.

548.

Prima pars conclusionis probatur, quod

non sit intrinsece malum Scripturas sacras in propria, ac vernacula lingua habere, ac le- gere; quia nulla lege naturali hoc potest pro- bari prohibitum. Deinde in quibusdam locis, ac populis fuerunt aliquando Biblia in verna- cola, ac materna lingua; nam initio apud He- braeos, cum Hebraice adhuc omnes loqueren- tur, alia non dabatur Biblia, nisi tantum Hebraica, apud Graecos Graeca, apud Lati- nos Latina; sicque tali idiomate ipse Deus tradidit legem; & Ecclesia illa antiqua eam sic recepit, & approbavit.

Deinde Patres habentes sermonem ad populum laicum, maxime ipsum adhortabantur ad legendas sacras Scripturas. D. Chryostom. homil. 10. In Ioan. homil. 31. de Lazaro, & aliis locis. Origenes homil. 12. in Exod. homil. 9. in Leviticum. D. August. in Exposit. Psalm. 73. Consil. 2. ubi ait: Legere Scripturas, ideo vo- luit Deus, ut scriberentur, ut nos consolaremur. Similiter D. Hieronymus ad hanc lectio- nem feminas adhortatur, ut patet ex ejus epistola ad Paulam, & Eustochium; & etiam ex alia ejus epistola ad Celenciam. Ad haec etiam adhortatur D. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 14.

549.

Origen.

D. August.

D. Hieroni.

D. Gregor.

Secunda pars conclusionis, quod nullo modo convenit, ac expedit, quod sacra Scri- ptura habeantur, ac legantur lingua vulgari. Hanc veritatem nobis docuit Christus Do- minus. Math. 7. n. 6. dicens: Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos; ne forte concubet eas pedibus. id est, ut dixi juxta expositionem sanctorum Pa- trum, nempe, 2. in Evang. cap. 18. q. 6. 7. & 8. Noli- lite dare doctrinam sacrae Scripturae, Evange- lij, ac fidei, quae continetur in ipsa scriptura tanquam margarita conclusa in conchis, no- lite, inquit, dare canibus, & porcis, hoc est ma- lignis, perveris, ut canibus, & etiam brutis, ac ignorantibus, ut porcis, quae sunt valde insi- pientia animalia. Secundò. Postquam Chri- stus explicavit parabolam de seminatore; in- terrogaverunt eum discipuli ejus, quid signifi- ficaret. Quibus ipse respondet: Vobis datum est nosse mysterium Regni Dei, ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audien- tes non intelligant. Luc. 8. num. 10. Vobis nem- pe discipulis meis, qui estis educati in mea doctrina, ac in illa instructi, datum est nosse my- sterium Regni Dei, sacram nempe scriptu- ram, explicat Abulens. & alij. Ceteris, nempe vulgaribus, ac communibus hominibus, seu ut habet D. Marc. cap. 4. Qui foris sunt, extra nem- pe Ecclesiam; in parabolis ac symbolis, ut viden- tes non videant, audientes non intelligant, tot & tanta mysteria, imò & ipsis Apostolis ait Christus D. Joan. 16. num. 12. Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Sed adveniente Spiritu sancto, ejus nempe lumi- ne agnoscetis; & pro magno beneficio Chri- stus Dominus suis discipulis aperuit sensum, ut intelligerent scripturas. Luc. 24. n. 45.

550.

Matth. 7.

Luc. 8.

Abulens.

Marc. 4.

Joan. 16.

Luc. 24.

551.

Probatur etiam haec pars nostrae conclu- sionis ratione, quia Biblia in lingua vulgari, ac materna non potest esse utilis, sed valde inutilis, & nociva, quia sic Biblia ex eo daretur in lingua vulgari, ut omnes eam intelli- gerent; At esto sit in lingua materna, nec po- pulus, nec homines communes, ac imperiti possunt

possunt intelligere Psalmos, Prophetas, Can- tica, & mysteria, quae in aliis libris continen- tur; nam etiam viri valde periti linguae Lati- nae, Graecae, ac Hebraicae, illa non intelligunt, nisi multo studio, diligentia, ac labore legant expositores, eorumque interpretationem dis- cutiant, & ruminent; quomodo ergo imperiti eam possent capere, ac penetrare, cum scri- ptura sit valde obscura juxta communem ex- positionem; de ea loquens Regius Vates ait: Tenebrosa aqua in nubilus aëris.

Bsalm. 17.

552.

D. Hilar.

Cassianus.

Sylvius.

Quòd verò talis Biblia in lingua materna esset valde inutilis & nociva, probatur, quia omnes errores, ac haerese nascuntur ex Bi- blicae malè intellecta, ut ostendit D. Hilarius in extremo libro de Symdis, & Cassianus Col- lat. 2. 3. & 4. & Sylvius lib. de Origine Bohe- morum, referunt innumeros errores ex scri- pturae imperitiã natos; maxime cum in po- pulo dentur multi homines imperiti, qui cum nihil sciant, omnia se scire arbitrantur, de quorum pestifera praesumptione multum con- queritur D. Hieronymus Epist. ad Paul. & cap. 11. in Daniel, ad finem, quid facerent ex hujusmodi sacrae scripturae lectione.

D. Hieron.

553.

Cant. 2.

Osee. 1.

Genes. 19.

Exod. 2.

2. Reg. 13.

Judith.

Dic mihi, si populus rudis audiat, & le- gat, lingua sua vulgari verba Cantic. 1. num. 1. Oculos meos osculo oris sui; lava ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Et illud Osee 1. num. 2. Vade, & fac tibi filios fornicationum, & quod Lot dormivit cum filiabus suis, Genes. 19. num. 3. & quod Moyses vi- dens Aegyptium percutientem Hebraeos in- terfecit eum. Exod. 2. num. 11. & quod Amnon dormiens violaverit sororem suam Thamar 2. Reg. 13. n. 27. & quod Judith pomposo ornato, ac nimia pulchritudine composita exierit in Castra Holofernis cap. 10. & quod Sara, Lia, & Rachel dederint ancillas viris suis in Con- cubinas, & alia similia quae alto motivo com- memorantur in scriptura. Populus rudis, & insipiens haec non intelligens, vel excitaretur ad similia perpetranda, vel illa contemne- ret, & ideo quadringentis annis, & amplius post Christum nulla in lingua vulgari transla- tio visa est Bibliæ.

554.

Pius IV.

Clem. VIII.

Urban. VIII.

Expurgat.

Et ideo optime provisum est ab Ecclesia Catholica, quae est tertia pars conclusionis, quòd talis Biblia in lingua vulgari non per- mittatur, ut decrevit Pius IV. & confirmavit Clemens VII. & habetur Regula 4. quod in hac re standum est iudicio Episcopi, aut In- quisitoris, cum consilio Parochi, vel Con- fessoris, ut concedatur talis facultas. Has li- centias & facultates datas ab omnibus sum- mis Pontificibus retinendi, ac legendi hujus- modi libros revocavit Urbanus VIII. in sua Constitutione 116. Apostolatus officium; & tantum reservavit Romano Pontifici has li- centias concedere; & ita Expurgatorium Hispanum regula 5. editum anno 1664. pro- hibet hujusmodi Bibliam in lingua vulgari in hac verba: Como la experiencia aia enseñado, que de permitir la sacada Biblia en lengua vul- gar se segue (per la temeridad, ignorancia, o malicia de los hombres) mas daño, que provecho se prohibe la Biblia, con todas sus partes impresas, y de mano, en la lengua vulgar, y asimismo los sum- marios, y compendios, aunque sean historiales de la misma Biblia. Et declarat insuper prædi-

ctum Expurgatorium, per linguas vulgares non esse Hebraeam, Graecam, Latinam, Chal- daicam, Syriacam, Aethiopicam, Perficam, & Arabicam intelligendam.

Sacrificium Missae.

Quòd non sit celebrandum lingua vulgari determinat, ac praecipit Concilium Tridentinum, sess. 22. cap. 8. de Sacrificio Missae; de quo latè Petrus Scoto lect. 15. de cavernon. Missae, Cardinalis Bellarm. tom. 1. lib. 1. de Verbo Dei, cap. 2. §. Propositio. Barthol. ab Angelis, Dialog. 5. de Missa, §. 461. Azor. Instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 26. questio 6. §. veram, Bonac. de Sa- cram. disp. 4. quest. ultim. punct. 9. n. 36. Valle de incantat. opusc. 1. sect. 2. cap. 6. num. 34.

555.

Trident.

Petr. Scoto.

Bellarm.

Barthol.

Azor.

Bonac.

Valle.

Ponuntur, ac solvuntur fundamenta Haereticorum.

Primò ex auctoritate D. Chryostomi, ac aliorum Patrum, qui, ut vidimus supra n. 649. adhortabantur ad lectionem sacrae scripturae; ergo videntur supponere sacram scripturam in propria lingua haberi. Confirmatur primò, quia sacri Evangelistae scriperunt tanquam in lingua vulgari ad quos scriperunt; D. Mat- thaeus scribens ad Hebraeos in Hebraeo, D. Marcus ad Latinos in Latino, D. Lucas, & Joannes ad Graecos in Graeco.

556.

D. Chryst.

Evangel.

Ad argumentum respondetur, quòd verba Sanctorum Patrum accipienda sunt juxta eorum mentem, ac juxta occasionem, qua ad ea dicenda adducebantur, videbat D. Chrystos- tomus homines suo tempore deditos esse ludis & spectaculis obscenis, sed sacros libros non legebant, sed contemnebant, ut eos ab his averteret, inde ad lectionem sacrorum li- brorum, eos exhorabantur, & non omnes, sed eos qui cum fructu hoc possent praefare; nam tunc eo tempore Chrystostomi. Origen. D. Augustinus scilicet quadringentis annis post Christum natum, & amplius nulla translatio in lingua vulgari visa est, ut dixi ex communi sententia; & esto daretur, eo tempore tot inconvenientia non sunt experta, ut modò.

557.

Ad confirmationem respondetur, quòd divina providentia factum est ut Evangelium Hebraicè, Graecè, ac Latine scriberetur, tri- plici idiomate, quo titulus Crucis scriptus, & opportunè non dabatur alia lingua, in qua Evangelium scriberetur. Deinde sacri Evan- gelistae scriperunt suum Evangelium in illa primitiva Ecclesia, suis fratribus, ac disci- pulis, ut dixi tom. 1. in Evangelia in Prologio, & dicam Resolut. sequenti, in quibus erat summa puritas, ac sinceritas & omnes erant pleni gratia Spiritus sancti, ac uniti in charitate, ut de eis dicatur. In eis erat cor unum, & anima una. Act. 4. num. 32. At verò modò abundat malitia, refrigerat cha- tas, perversa iniquitas undique grassatur, & ideo magna cautela adhibenda, ne sacra my- steria evulgentur.

558.

Act. 4.

Ex Apostolo 1. Corinth. 14. num. 8. ubi videtur docere publicas Ecclesiae lectiones, & preces debere fieri in lingua vulgari, ait enim, etenim si incertam vocem de tuba, quis parabit se ad bellum, ergo sermo debet fieri per ser- monem

559.

1. Cor. 14.